

РЕЦЕНЗІЯ

**професора кафедри організації підприємництва та біржової діяльності
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора економічних наук, доцента РАДЬКА Віталія Івановича
на дисертацію МИСНИКА Олександра Петровича на тему:
«Економічні аспекти виробничої діяльності
в аграрному секторі для груп суспільних інтересів»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»**

Актуальність теми дисертації. Виробництво продуктів харчування як головна детермінанта втілення економічних інтересів і узгодження їх на ринку, здійснюється в аграрній сфері, для якої вирішального значення набуває проблема розширеного відтворення. В аграрному секторі вона має першочергове значення, особливо щодо необхідності розроблення та впровадження на практиці дієвого механізму забезпечення економічних інтересів суб'єктів господарювання, насамперед, безпосередніх виробників сільськогосподарської продукції.

Для досягнення цієї мети вирішального значення набуває рівень відтворювальної здатності самих підприємств через оцінку можливостей підвищення прибутковості агробізнесу й справедливого перерозподілу доходів між учасниками продуктового ланцюга. Дана функція держави в аспекті здійснення регулювання економічних інтересів, може бути реалізована за допомогою економічних регуляторів, насамперед, ціни, квот, ліцензій, субсидій, дотацій, інтервенцій – елементів економічного механізму, джерел забезпечення розширеного відтворення – складових економічного механізму господарювання. Україна позиціонується на них як держава ще невикористаних можливостей, за винятком олійних культур і соняшникової олії. Саме тут найбільшою мірою проявляється дисбаланс і деструктиви державної регуляторної політики в заданому напрямі.

Вищевказане визначило нагальність та актуальність теми дисертації «Економічні аспекти виробничої діяльності в аграрному секторі для груп суспільних інтересів», потребу в глибокому дослідженні даної проблеми з обґрунтуванням напрямів поєднання інтересів виробників сільськогосподарської продукції, об'єднаної територіальної громади, споживача

продуктів харчування та держави у відповідності до сучасних економічних умов.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематики науково-дослідних робіт кафедри глобальної економіки Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Прикладні рішення регулювання конкурентоспроможності сільського і рибного господарства в системі циркулярної біоекономіки та викликів для національної безпеки України» (номер державної реєстрації 01231U101944), в межах якої автором розроблено практичні рекомендації, які дозволяють пов'язати між собою соціально-економічні проблеми та цілі, а також акцентовано увагу на напрямках їх реалізації через конкретні механізми та методи регулювання з окресленими перспективами вирішення проблем в умовах глобальних викликів.

Наукова новизна досліджень і отриманих результатів. Наукові положення і результати дослідження, викладені в дисертації, є доказом детального аналізу сучасного стану виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання у сфері аграрного бізнесу, зокрема в умовах прояву деструктивних явищ в суспільстві, що викликано військовою агресією проти нашої держави, а також виявлення проблем їх функціонування та обґрунтування напрямів поєднання економічних інтересів усіх учасників агропродовольчого ланцюга та держави. Наукова новизна роботи О. П. Мисника полягає у поглибленні теоретичних положень, розробленні науково-методичних підходів щодо розвитку і ефективного функціонування аграрного сектору на основі комплексного поєднання інтересів всіх основних груп суспільних інтересів в умовах повоєнного відродження економіки країни.

Значимим у дисертації є розроблення пропозицій з удосконалення методичного забезпечення дослідження наслідків виробництва продукції для груп суспільних інтересів, що забезпечить розроблення основних моделей розвитку аграрного виробництва з урахуванням мінливості зовнішнього середовища функціонування сільськогосподарських товаровиробників.

Важливими є напрацювання автора стосовно обґрунтування стратегічних напрямів розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2030 року, що передбачає вирішення проблеми залучення інвестицій для забезпечення продовольчої безпеки та формування експортного потенціалу сільського господарства та харчової промисловості, що забезпечить формування доданої вартості в аграрному секторі нашої держави.

Також слід відмітити значення запропонованих здобувачем методичних рекомендацій, які спрямовані на покращення фінансового стану господарств корпоративного сектору аграрної економіки, що ґрунтується на оцінці впливу розвитку аграрного виробництва на соціально-економічний розвиток суспільства.

Заслужовує на увагу авторський підхід до оцінки теоретико-методологічних основ формування та розподілу багатства і доходів через проведений аналіз існуючих наукових поглядів, що, на нашу думку, є значним кроком у розвитку економічної теорії в нашій державі.

Практичне значення отриманих результатів полягає в удосконаленні теоретико-методологічних засад формування та розподілу багатства і доходів та ідентифікації ключових тенденцій розвитку аграрного виробництва в умовах нових викликів сьогодення. Підтвердженням практичної цінності отриманих результатів дослідження є: науково-практичні рекомендації, які запропоновані у роботі щодо удосконалення виробничої діяльності в аграрному секторі з урахуванням різних груп суспільних інтересів, які використано при розробленні Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року та враховані при підготовці проекту бюджету Чернігівської області на 2024 рік; розроблені в дисертації практичні рекомендації щодо оптимізації системи розподілу доходів використано при здійсненні загальної організації та управління виконанням обласного бюджету, координації діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету та забезпечення ефективного і цільового використання відповідних бюджетних коштів по видатках на підтримку агропромислового сектору; рекомендації щодо визначення потенційних ризиків і загроз, а також планування та організації запобіжних

заходів з метою підвищення економічної ефективності господарювання використані у ТОВ «ДП Зернятко»; рекомендації щодо забезпечення ефективного розвитку аграрного сектору впроваджено у навчальні плани підготовки фахівців за спеціальністю 051 «Економіка».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Отримані у дисертації нові наукові результати відзначаються високим рівнем обґрунтованості, що досягнуто використанням різноманітних наукових методів дослідження та на основі опрацювання достовірних джерел інформації. Основною метою дослідження було наукове обґрунтування удосконалення теоретико-методологічних засад формування та розподілу багатства і доходів та ідентифікація ключових тенденцій розвитку аграрного виробництва в умовах нових викликів сьогодення. Поставлених завдань автор досягнув шляхом застосування методів бібліографічного та бібліометричного аналізу; індукції та дедукції; теоретичного узагальнення та порівняння; аналізу і синтезу; логічного узагальнення результатів; графічного методу. Дисертаційне дослідження проведене з використанням офіційної статистичної інформації Державної служби статистики України; Державної фіскальної служби України; міжнародних і вітчизняних нормативно-правових актів; монографічних джерел та наукових розробок провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, документів довідкового і методичного характеру; періодичних видань наукового та науково-практичного спрямування, власних розрахунків.

Повнота викладення матеріалів досліджень в опублікованих працях. Основні положення дисертації та отримані результати досліджень висвітлені у 8 наукових працях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому виданні іншої держави, 4 тези наукових доповідей.

Аналіз структури, змісту дисертації та повнота викладення матеріалів досліджень. Матеріали дисертації викладено на 226 сторінках, проілюстровано 27 таблицями та 33 рисунками. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (містить 114 найменувань) та 6 додатків.

У розділі **«Вступ»** викладено актуальність теми, зв'язок з науковими програмами, мету і завдання дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, апробацію результатів дисертації та публікації.

У розділі 1 **«Теоретико-методологічні основи наукових поглядів на формування та розподіл багатства і доходів»** проведено ґрунтовний аналіз робіт українських та зарубіжних вчених, що розглядали питання формування та розподілу суспільного багатства і доходів. Чітко визначено основні аспекти, інструментарій і методики формування груп економічних інтересів та наслідків організації виробничої діяльності в аграрному секторі.

Розділ 2 **«Стан розвитку аграрного сектора економіки України»** присвячено економічній оцінці виробництва аграрної продукції за галузями і категоріями виробників, визначенню економічної ефективності виробництва продукції аграрного сектору за галузями з урахуванням регіонального аспекту та охарактеризовано вплив розвитку аграрного виробництва на соціально-економічний розвиток суспільства

У розділі 3 **«Тенденції розвитку аграрного виробництва в умовах нових викликів»** за результатами проведених досліджень запропоновано стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2030 року, проведено моделювання впливу обсягів виробництва аграрної продукції для доходної частини бюджету держави та чітко визначені економічні наслідки виробництва аграрної продукції для сільського населення. Результати досліджень проілюстровано таблицями та рисунками, що сприяє наочному та більш чіткому сприйняттю запропонованих пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення засад формування та розподілу суспільного багатства і доходів.

Висновки викладено в логічній послідовності, відповідають поставленим завданням, меті та змісту дисертаційного дослідження.

Дисертація є завершеною самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із достовірними та обґрунтованими пропозиціями щодо забезпечення ефективного розвитку виробничої діяльності в аграрному секторі

для груп суспільних інтересів. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Дискусійні зауваження та запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи дослідження О. П. Мисника необхідно зауважити, що ряд пропозицій є дискусійними:

1. Вважаємо, що для більш повного та чіткого відображення специфіки дисертаційного дослідження формулювання об'єкту дослідження потребує уточнення.

2. На нашу думку, в теоретичній частині дисертаційного дослідження необхідно більш детальноше приділити увагу питанням типологізації сільськогосподарських підприємств і на основі цього запропонувати практичні рекомендації щодо їх діяльності на основі поєднання інтересів усіх груп суспільних інтересів.

3. Вважаємо за доцільне поглибити дослідження економічної поведінки всіх основних груп сільськогосподарських товаровиробників в умовах військової агресії проти нашої держави.

4. Враховуючи вимоги, що висуваються до дисертаційного дослідження на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», необхідно удосконалити методичні підходи щодо розроблення економічної моделі (моделювання повинно здійснюватися на рівні галузі, а не сільськогосподарського підприємства).

5. Запровадження правового режиму воєнного стану в Україні спричинило перегляд методів та інструментів підтримки сільськогосподарських товаровиробників. В зв'язку з цим, здобувачу необхідно було приділити більше уваги розкриттю механізмів їх реалізації.

В цілому зазначені недоліки та зауваження не применшують значення наукового доробку здобувача.

Загальний висновок. Дисертація Мисника Олександра Петровича на тему: «Економічні аспекти виробничої діяльності в аграрному секторі для груп суспільних інтересів» відповідає вимогам Порядку підготовки

здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор Мисник Олександр Петрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент

**Професор кафедри організації
підприємництва та біржової діяльності
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор економічних наук,
доцент**

Віталій РАДЬКО

